

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

Optativas

2020-2021

Índice Optativas

Asignadas a 3º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

-
- **Traballo Social con Menores..... 4**
  - **Traballo Social e Adicións 10**
  - **Traballo Social con Persoas con Discapacidade.....16**

Asignadas a 3º curso – 2ºcuadrimestre

Páx

-
- **Traballo Social e Xénero.....23**
  - **Traballo Social no Ámbito da Saúde Mental.....29**
  - **Traballo Social con Maiores.....35**
  - **Traballo Social e Inclusión Social.....40**

Asignadas a 4º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

-
- **Mediación e Xestión do Conflito en TS.....42**
  - **TS, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural.....47**
  - **Traballo Social no ámbito da Iniciativa Social.....54**
  - **Tecnoloxías da Información e a Comunicación.....62**
(sen docencia – só matriculable repetidores)

Optativas asignadas a 3º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171345 - Traballo Social con Menores (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Elena Puñal Romarís

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento da atención social aos menores en situación de protección e conflito social.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con menores para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervir con menores.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise no medio familiar, valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito de menores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con menores.

Contidos

- I.- Notas históricas da atención ao menor e marco conceptual
- II.- Encadre institucional e política social da atención a menores.
- III.- Marco xurídico regulador
- IV.- Atención aos menores en situación de desprotección
- V.- Menores en situación de conflito social
- VI.- A figura profesional do/a traballador/a social na intervención con menores
- VII.- Recursos sociais no ámbito de menores

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFIA BÁSICA:

- Brodzinsky, D.M., Schechter, M. e Marantz, R. (2011). *Soy adoptado. La vivencia de la adopción a lo largo de la vida*. Madrid: Grupo 5.
- Casas, C. (2016). El problema. Las tres "A's": Adopción, Adolescencia y Apego. La solución: intervenciones sistémicas. *Mosaico*, 64, 44-53.
- Cerviño, N. (2016). Familias con hijos adoptados. Problemas y soluciones. Los niños del "Adopción boom" se hacen mayores. Nuevas familias, nuevos retos. *Mosaico*, 64, 63-72.
- Czalbowski, S. (Coord.). (2015). *Detrás de la pared. Una mirada multidisciplinar acerca de los niños, niñas y adolescentes expuestos a la violencia de género*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Dolan, P. e Brady, B. (2015). *Mentoría de menores y jóvenes. Guía práctica*. Madrid: Narcea.
- Fernández Baturell, L. (2013). *Intervención con familias y atención a menores en riesgo social*. Madrid: McGraw-Hill.
- Martín, J. (2005). *La intervención ante el maltrato infantil. Una revisión del sistema de protección*. Madrid:

Ediciones Pirámide.

Martín, J. (2009). *Protección de menores. Una institución en crisis*. Madrid: Pirámide.

Navarro, J.J. e Mestre, M. V. (2015). *El marco global de atención al menor*. Valencia: Tirant Humanidades.

Sánchez, J., Ridaura M. J. e Arias, C. (2010). *Manual de intervención para familias y menores con conductas de maltrato*. Valencia. Ed. Tirant lo Blanch.

Soriano, A. (2001). *Hablamos de maltrato infantil*. Madrid: San Pablo.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA:

Consejo General del Trabajo Social. (2010). *Intervención Social con Infancia y Familia. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 90*.

Consejo General del Trabajo Social. (2015). *Intervención Social con Infancia y Adolescencia. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 107*.

Dirección Xeral de Familia. (2002). *Guía para a detección do maltrato infantil*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

Escudero, V. (2011). *Impacto de la violencia de género sobre niños, niñas y adolescentes. Guía de intervención*. Recuperado de http://www.meniños.org/violencia_de_gener.pdf

Escudero, V. (2011). *Adolescentes y familias en conflicto. Terapia familiar centrada en la alianza terapéutica. Manual de tratamiento*. Recuperado de <http://meniños.org/manual.pdf>

Fernández Millán, J.M., Hamido, A. e Fernández Navas, M. (2011). *Educación social y atención a la infancia*. Madrid: Ediciones Pirámide.

Galli, J. e Viero, F. (2001). *El fracaso de la adopción. Prevención y reparación*. Madrid: LDM Ediciones.

Gálligo, F. (2009). *SOS...Mi chico me pega pero yo le quiero. Cómo ayudar a una chica joven que sufre malos tratos en su pareja*. Madrid: Ediciones Pirámide.

García Alba, J. (Coord.). (2005). *La adopción: situación y desafíos de futuro*. Madrid: editorial CCS.

García Dieguez, N. e Noguerol, V. (2007). *Infancia maltratada. Manual de intervención*. Madrid: Eos.

Isa, F. A. (2009). *Acogimiento familiar y adopción. Un aporte interdisciplinario en materia de infancia*. Buenos Aires: Espacio Editorial.

Lázaro, I. E. e Molinero, E. (Coords.). (2009). *Adolescencia violencia escolar y bandas juveniles ¿Qué aporta el derecho?* Madrid: Tecnos.

Musito, G., Estévez, E e Jiménez, T. I. (2010). *Funcionamiento familiar, convivencia y ajuste en hijos adolescentes*. Madrid: Ediciones Cinca.

Segura, M. (2007). *Jóvenes y adultos con problemas de conducta. Desarrollo de competencias sociales*. Madrid: Narcea.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que ás competencias as que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

- Establecer relacións profesionais co obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando y desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvendo dos membros e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise y síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. Poden empregarse tamén, outras ferramentas da web da USC.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.
O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.
Para as actividades en remoto emprégase MS Teams
A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.
O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams
A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.
O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

ESCENARIO 2

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

ESCENARIO 3

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

Exercicios individuais que versan sobre os contidos dos temas: máximo 5 pts

Exercicio individual de análise de película e artigos sobre a mesma: máximo 1 pto

Exercicio grupal de análise de noticias de prensa: máximo 1,5 pts

Exercicio grupal de elaboración dunha Historia Social e un Informe Social: máximo 2,5 pts

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o desenvolvemento da docencia e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexa conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora, (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións

Tempo de estudo e traballo persoal

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- Preparacións de exposicións e debates: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

ESCENARIOS 1 e 2

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

ESCENARIO 3

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través do correo electrónico, coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendada, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

“PLAN DE CONTINXENCIA”

Metodoloxía de ensinanza

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto emprégase MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 2

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

ESCENARIO 3

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

Exercicios individuais que versan sobre os contidos dos temas: máximo 5 pts

Exercicio individual de análise de película e artigos sobre a mesma: máximo 1 pto

Exercicio grupal de análise de noticias de prensa: máximo 1,5 pts

Exercicio grupal de elaboración dunha Historia Social e un Informe Social: máximo 2,5 pts

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o desenvolvemento da docencia e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual.

O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

G3171350 - Traballo Social e Adicións (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2019/2020

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007 - Optativa
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro e Cuarto Curso

Profesora: Ana Isabel Souto Gómez

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con adicións.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas de adicións e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, amais das estratexias de atención e apoio pertinentes en cada situación.
- Coñecer os programas de tratamento para drogodependentes e saber identificar cada un coas súas características para poder aplicalos en cada momento.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde en relación ás adicións que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco e protección no campo das adicións e aplicar de forma axeitada a cada situación o recurso máis oportuno.
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no campo das adicións.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o Traballo Social coas persoas con adicións.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas do Traballo Social na intervención coas persoas con adicións.

Contidos

1. As adicións non relacionadas con substancias.
2. As adicións a substancias.
3. A intervención social en adicións.
4. O papel das traballadoras sociais e os traballadores sociais nas adicións.
5. Ferramentas utilizadas na intervención profesional das adicións.
6. As teorías e os modelos relacionadas coas adicións.
7. Rede de atención nas adicións.
8. O marco normativo e o marco institucional en relación coas adicións.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Apud, I. e Romaní, O. (2016). La encrucijada de la adicción. Distintos modelos en el estudio de la drogodependencia. *Health and Addiction*, 16(2), 115-125.

Becoña, E. (2002). *Bases científicas de la prevención de las drogodependencias*. Madrid: Ministerio del Interior. Consellería de Sanidade. (s.d.). *Plan de Trastornos Adictivos de Galicia*. Recuperado de

http://xuventude.xunta.es/uploads/docs/Observatorio/Plan_de_trastornos_adictivos_de_Galicia_2011-2016.pdf

Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas. (2017). *Estrategia Nacional sobre Adicciones 2017-2024*. Recuperado de http://www.pnsd.mscbs.gob.es/pnsd/estrategiaNacional/docs/180209 ESTRATEGIA_N.ADICCIONES_2017-2024__aprobada_CM.pdf

Dirección Xeral de Asistencia Sanitaria do Servizo Galego de Saúde. (2020). *Memoria asistencial. Plan de Salud Mental de Galicia Post Covid19 Periodo 2020-2024*. Recuperado de https://www.sergas.es/Asistencia-sanitaria/Documents/1204/CASTELLANO_MEMORIA%20ASISTENCIAL%20PLAN%20SAUDE%20MENTAL%20GALICIA%20POST%20COVID%202024%20.pdf

Graña, J., Muñoz, J. e Navas, E. (2007). *Características psicopatológicas motivacionales y de personalidad en drogodependientes en tratamiento de la Comunidad de Madrid*. Madrid: Agencia Antidroga Comunidad de Madrid.

Instituto de Adicciones de la Ciudad de Madrid. (2012). *Protocolo de Intervención desde el Trabajo Social en los Centros de Atención a las drogodependencias del Instituto de Adicciones*. Recuperado de <http://www.pnsd.mscbs.gob.es/pnsd/buenasPracticas/protocolos/pdf/ProtocoloIntervSocial.pdf>

Losada, M. J., Márquez, P. e Sebastián, P. (1995). Aproximación a las funciones de los trabajadores sociales en los centros de atención a las drogodependencias. *Cuadernos de Trabajo Social*, 8, 123-139.

Ministerio de Sanidad y Consumo de España. (1994). *Glosario de términos de alcohol y drogas*. Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo de España.

Ruiz, M.C. (2018). *Actualización en drogodependencias. Análisis histórico, social y sanitario*. Madrid: Formación Alcalá.

Sánchez, L. (2008). *Guía informativa: género y drogas. Plan de atención integral a la salud de la mujer en Galicia*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, Servizo Galego de Saúde.

Xunta de Galicia. (2001). *Plan de Galicia sobre Drogas. Organización y funcionamiento de la Red Asistencial*. Recuperado de <https://www.sergas.es/gal/Publicaciones/Docs/Drogodependencias/PDF3-35.pdf>

Xunta de Galicia. (2012). *O circuito de asistencia sanitaria aos trastornos adictivos en Galicia*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Alvear de la M.I., Herrera, J., Iglesias, L., Márquez, J. e Paredes, C. (1984). Trabajo social a la luz del enfoque sistémico. *Revista de Trabajo Social*, 4(3), 46-53.

American Psychiatric Association. (2018). *DSM-5 Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Arias, F., Castillo, C., Fernández, J.J., Roncero, C., Rovira, M.A. e Secades, R. (2008). *Guías Clínicas Socidrogalcohol basadas en la evidencia científica opiáceos*. Valencia: Socidrogalcohol.

Castilla, P. (2016). La prevención de recaídas en drogodependencias desde el Modelo de Marlatt. Aportaciones desde el Trabajo Social. *Trabajo Social Hoy*, 24(77), 109-133.

Decreto 389/1994, do 15 de decembro, polo que se regula a saúde mental en Galicia. (1995). DOG, 1, do 2 de xaneiro de 1995.

Levine, H. (1978). The Discovery of Addiction: Changing Conceptions of Habitual Drunkenness in America. *Journal of Studies on Alcohol*, 15, 493-506.

Orde do 12 de marzo de 2007 pola que se regula a integración funcional dos centros de alcoholismo e de atención ás drogodependencias non alcohólicas no Servizo Galego de Saúde. (2007). DOG, 62, do 28 de marzo de 2017

Organización Mundial de la salud. (1992). *Clasificación Internacional de Enfermedades (OMS) CIE-10. Descripciones Clínicas y Pautas para el Diagnóstico*. Madrid: Meditor.

Portela, M. (2002). *Programa de incorporación personalizado*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

Stoehr, J. D. (2006). *The Neurobiology of Addiction*. Philadelphia: Chelsea House Publishers.

UMAD de Santiago de Compostela. (2018). *Plan Municipal de Prevención de Drogodependencias de Santiago de Compostela 2018-2021*. Recuperado de http://www.santiagodecompostela.gal/medi/departamento/atencion_cidadan/Servizos_Sociais/UMAD/Plan_Municipal_de_prevencion_de_drogodependencias_2018-2021.pdf

Vrecko, S. (2010). Birth of a disease: Science, the state and addiction neuropolitics. *History of the Human Sciences*, 23, 52-67.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención con

persoas con conductas aditivas.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía ten un carácter eminentemente práctica e aplicada, tendo isto en conta, a ordenación dos contidos, a programación dos traballos prácticos e as sesións de titorías están pensadas para que o alumno e a alumna poida ir desenvolvendo de maneira progresiva a súa aprendizaxe, sendo así que o proceso de ensino-aprendizaxe estará fundamentado nos contidos teóricos, nos obxectivos específicos e nas competencias.

Na docencia expositiva a profesora expoñerá a análise de conceptos e contidos clave da materia.

Na docencia interactiva incidirase na análise e reflexión na aula sobre artigos e material bibliográfico, visionado de vídeos e documentais relacionados coa materia.

Desenvolveranse traballos individuais e/ou grupais sobre supostos prácticos e distintos tipos de intervencións con persoas con adiccións.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao cal o alumnado accede con clave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial.

As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto, utilizando para iso MS Teams e a través dunha comunicación sincrónica.

O seguimento da programación realizarase a través da entrega periódica das actividades e listas de participación, establecidas na guía da materia.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e a interactiva, en remoto e presencial.

As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto, utilizando para iso MS Teams e a través dunha comunicación sincrónica.

A docencia é impartida de forma sincrónica e asincrónica. Todas as actividades realizadas de forma remota poderanse utilizar para iso aplicacións informáticas como MS Teams, MS Forms, así como as distintas aplicacións da web da Universidade de Santiago de Compostela (USC) e páxina web da Escola Universitaria de Traballo Social (EUTS).

O seguimento da programación realizarase a través da entrega periódica das actividades e listas de participación, establecidas na guía da materia.

ESCENARIO 3

Toda a docencia tanto expositiva como interactiva desenvólvese en remoto.

A docencia é impartida de forma sincrónica e asincrónica. Todas as actividades realizadas de forma remota poderanse utilizar para iso aplicacións informáticas como MS Teams, MS Forms, así como as distintas aplicacións da web da Universidade de Santiago de Compostela (USC) e páxina web da Escola Universitaria de Traballo Social (EUTS).

O seguimento da programación realizarase a través da entrega periódica das actividades e listas de participación, establecidas na guía da materia.

Sistema de avaliación

1º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, nas dúas oportunidades, cun peso do 100%.

2º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, nas dúas oportunidades, cun peso do 100%.

3º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, nas dúas oportunidades, cun peso do 100%.

NOS 3 ESCENARIOS

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

Traballo grupal: 6,8 puntos (68%).

Traballo individual: 3,2 puntos (32%).

O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e téñanse xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora ou polo profesor.

Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumno ou a alumna ten que poñerse en contacto coa profesora ou o profesor para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/ s falta/ s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora ou ao profesor a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, non sendo aplicable no caso de que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou incorporada algunha nova; neste caso deberase realizar para poder obter puntuación correspondente.

Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que non supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora ou ao profesor da

materia (da @ euts.es).

Poderanse producir cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispénsaa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos polo/a docente da materia, nun prazo de 10 días, desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión a través do correo electrónico (da @ euts.es) (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia da Escola Universitaria de Traballo Social).

Na Guía académica que se entrega ao comezo das clases, a especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou grupais da avaliación continua.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación ou recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”.

Tempo de estudo e traballo persoal

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.

Total: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Escenario 1 e 2

A asistencia e a participación activa do alumnado tanto nas clases expositivas como nas interactivas é clave para a formulación dun pensamento crítico, o alumnado deberá ter unha aprendizaxe autodirixido e continuado.

É recomendable que durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora ou o profesor encargado da materia, para a clarificación e a orientación bibliográfica.

Escenario 3

É recomendable que durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través do correo electrónico, coa profesora ou o profesor encargado da materia, para a clarificación e a orientación bibliográfica

Observacións

O programa pode sufrir algunha modificación puntual ao longo do curso. En caso de ser así, o alumnado será avisado a través da páxina web da Escola Universitaria de Traballo Social (EUTS) ou dos medios telemáticos de que se dispoñan neses momentos.

Respecto a a bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, debido a que é máis completa que a que se inclúe no programa pola limitación do espazo.

PLAN DE CONTINXENCIA

Metodoloxía do ensino

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e a interactiva, en remoto e presencial.

As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto, utilizando para iso MS Teams e a través dunha comunicación sincrónica.

A docencia é impartida de forma sincrónica e asincrónica. Todas as actividades realizadas de forma remota poderanse utilizar para iso aplicacións informáticas como MS Teams, MS Forms, así como as distintas aplicacións da web da Universidade de Santiago de Compostela (USC) e páxina web da Escola Universitaria de Traballo Social (EUTS).

O seguimento da programación realizarase a través da entrega periódica das actividades e listas de participación, establecidas na guía da materia.

ESCENARIO 3

Toda a docencia tanto expositiva como interactiva desenvólvese en remoto.

A docencia é impartida de forma sincrónica e asincrónica. Todas as actividades realizadas de forma remota poderanse utilizar para iso aplicacións informáticas como MS Teams, MS Forms, así como as distintas aplicacións da web da Universidade de Santiago de Compostela (USC) e páxina web da Escola Universitaria de Traballo Social (EUTS).

O seguimento da programación realizarase a través da entrega periódica das actividades e listas de participación, establecidas na guía da materia.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

Traballo grupal: 6,8 puntos (68%).

Traballo individual: 3,2 puntos (32%).

2º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, nas dúas oportunidades, cun peso do 100%.

3º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, nas dúas oportunidades, cun peso do 100%.

G3171351 - Traballo Social con Persoas con Discapacidade (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con discapacidade.
- Adquirir os principios dirixidos a igualdade de oportunidades e accesibilidade universal das persoas con discapacidade e ser capaz de valorar as necesidades sociais derivadas das situacións de discapacidade e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e formular estratexias de atención e apoios pertinentes en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas asociados á discapacidade que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco e protección no campo das persoas con discapacidade.
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no sector da discapacidade.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con persoas con discapacidade.
- Ser capaz de aplicar modelos e técnicas do Traballo Social na intervención con persoas con discapacidade

Contidos

- I.- Aspectos introductorios e conceptuais
- II.- Clasificacións xerais da discapacidade
- III.- Necesidades sociais das persoas con discapacidade e factores contextuais
- IV.- Lexislacións actualizadas
- V.- Entidades, Centros, Organizacións e Asociacións destinadas a atencións das persoas con discapacidade en Galicia
- VI.- Pensións, Prestacións, axudas e subvencións económicas
- VII.- Procedemento da modificación da capacidade e autotutela
- VIII.- A persoa con discapacidade e a súa familia
- IX.- Foro de vida independente e inserción laboral

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- Alemán, C. e García, M. (2013). *Bienestar Social*. Valencia: Tirant lo Blanc.
- Barton, L. (2008). *Superar las barreras de la discapacidad*. Madrid: Morata.
- Basoco, J. L. (2003). Persona con discapacidad y sus necesidades: Mejora de la calidad de vida. *Siglo Cero*, 128, 5-17.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2010). *Manual de Formación para Coidadores no contorno familiar*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). *Carta de servicios*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). *Guía informativa sobre protección xurídica e discapacidade*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

- Crespo, M. e Lòpez, J. (2010). *El estrés en cuidadores de mayores dependientes. Cuidarse para cuidar*. Madrid: Psicología Pirámide
- FEAPS. (2001). *Guía de orientación para padres de personas con deficiencia mental*. Madrid: FEAPS.
- FEAPS. (2006). *Síndromes y apoyos. Panorámica desde la ciencia y desde las asociaciones*. Madrid: FEAPS.
- García Álvarez, P. (2011). *Transformación en las esferas de la vida de las cuidadoras/es familiares o de su entorno de personas en situación de dependencia con grado II y III en Galicia*. Santiago de Compostela: USC.
- García de la Cruz, J.J. y Zarco, J. (2008). *La familia discapacitada*. Madrid: Fundamentos.
- IMSERSO. (2000). *Clasificación Internacional de Deficiencias, Discapacidades y Minusvalías*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- IMSERSO. (2005). *Cuidado a la Dependencia e Inmigración*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- IMSERSO. (2009). *Cuidados de las personas mayores y en situación de dependencia en los hogares españoles. Entorno familiar*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- IMSERSO. (2011). *Modelo de Calidad de vida aplicado a la atención residencial de personas con necesidades complejas de apoyo*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- Rolland, J. (2011). *Familia, enfermedad y discapacidad una propuesta desde la terapia sistémica*. Colombia: Universidad de la Sabana.
- Rovina, B., Cuiyas, E. y Tresera, A. (2009). *Personas, dependencia, calidad de vida y nuevas tecnologías*. Madrid: Hacer
- Verdugo, J. (2000). Las personas con minusvalía: de la exclusión a la normalización social. Comunicación presentada en el *IX Congreso Estatal de Diplomados en Trabajo Social de Galicia*. Santiago de Compostela.
- Verdugo, M.A. e Schalock, R. (Coord). (2013). *Discapacidad e inclusión*. Salamanca: Amarú Ediciones.
- Verdugo, M.A. e Schalock, R. (2013). *El cambio en las organizaciones de discapacidad*. Madrid: Alianza Editorial.

Competencias

Competencias Xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen o Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos referentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia da intervención.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións, distribuídas ao longo do cuadrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, e pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesorarase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

1º Escenario

A docencia tanto expositiva como a interactiva serán impartidas de xeito presencial.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nas prácticas, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia.

As titorías en grupos reducidos, realizaranse de xeito remoto y de xeito sincrónico, empregando a aplicación MS Teams na Aula virtual.

2º Escenario

Para o desenvolvemento da docencia interactiva e expositiva, combinaranse a docencia presencial e o remoto de xeito sincrónico e asincrónico, empregando as aplicacións informáticas de MS Teams, MS Forms, Aula Virtual de la USC y web de la EUTS y USC.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia.

As titorías en grupos reducidos. realizaranse de xeito remoto y de xeito sincrónico, empregando a aplicación MS Teams na Aula Virtual.

3º Escenario

Toda a enseñanza realizarase de xeito sincrónico e asincrónico remotamente, empregando as aplicacións informáticas de MS Teams, MS Forms, Aula Virtual de la USC y web de la EUTS y USC.

O seguimento realizarase a través da lista de participación dos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo establecidos na Guía académica.

As titorías en grupos reducidos, realizaranse de xeito remoto, de xeito sincrónico, empregando a aplicación MS Teams na Aula virtual.

Sistema de avaliación

Nos 3 escenarios

O prazo e as causas polas que se pode xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Todo o alumnado que teña ausencias xustificadas, terá que poñerse en contacto coa profesora a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que una actividade de puntuación sexa axeitada (cun prazo máximo para recoller o material e devolver a actividades de 7 días hábiles desde a data de xustificación).

Os estudantes que xustifiquen a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teñan concedida a dispensa

da asistencia poderán compensar a falta de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos pola profesora, nun prazo de 10 días, a partir da data de publicación no acta no que se recoñece a devandita concesión, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). Os alumnos que non superen a materia e queiran manter a puntuación obtida, deberán comunicalo a la docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e os alumnos.

Plaxio e uso indebido das tecnoloxías

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

1º Escenario

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final terá un peso do 70% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 30%, que será de 1,5 puntos para traballos individuais e de 1,5 para traballos grupais.

É necesario acadar unha puntuación mínima de 4 (dun total de 7) na proba final para poder engadir a puntuación da avaliación continua. A materia aprobarase cando se chegue a un 5.

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticas e traballos da avaliación continua, que a profesora entregará ao comezo das clases.

2º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante una avaliación continua nas dous oportunidades, cun peso del 100%.

A puntuación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais: máximo 7 puntos
- Exercicios grupais: máximo 3 puntos

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondentes a cada una das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou en grupo da avaliación continua, que será entregada pola profesora ao comezo das clases.

3º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante una avaliación continua nas dous oportunidades, cun peso del 100%.

A puntuación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais: máximo 7 puntos
- Exercicios grupais: máximo 3 puntos

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondentes a cada una das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou en grupo da avaliación continua, que será entregada pola profesora ao comezo das clases.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado

Estudo autónomo individual ou en grupo 50

Exercicios 15

Lectura de textos 10

Elaboración de traballos, visualización do material 20

Outras tarefas propostas 4

Total 99

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

A participación nas clases interactivas é fundamentais para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese.

Observacións

“PLAN DE CONTINXENCIA”

METODOLOXÍA DA ENSEÑANZA

2º Escenario

Para o desenvolvemento da docencia interactiva e expositiva, combinaranse a docencia presencial e o remoto de xeito sincrónico e asincrónico, empregando as aplicacións informáticas de MS Teams, MS Forms, Aula Virtual de la USC y web de la EUTS y USC.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia.

As titorías en grupos reducidos, realizaranse de xeito remoto y de xeito sincrónico, empregando a aplicación MS Teams na Aula Virtual.

3º Escenario

Toda a ensinanza realizarase de xeito sincrónico e asincrónico remotamente, empregando as aplicacións informáticas de MS Teams, MS Forms, Aula Virtual de la USC y web de la EUTS y USC.

O seguimento realizarase a través da lista de participación dos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo establecidos na Guía académica.

As titorías en grupos reducidos, realizaranse de xeito remoto, de xeito sincrónico, empregando a aplicación MS Teams na aula virtual.

SISTEMA DA AVALIACIÓN DA APRENDIZAXE

Nos 3 escenarios

O prazo e as causas polas que se pode xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Todo o alumnado que teña ausencias xustificadas, terá que poñerse en contacto coa profesora a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que una actividade de

puntuación sexa axeitada (cun prazo máximo para recoller o material e devolver a actividades de 7 días hábiles desde a data de xustificación).

Os estudantes que xustifiquen a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teñan concedida a dispensa da asistencia poderán compensar a falta de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos pola profesora, nun prazo de 10 días, a partir da data de publicación no acta no que se recoñece a devandita concesión, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). Os alumnos que non superen a materia e queiran manter a puntuación obtida, deberán comunicalo a la docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e os alumnos.

2º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante una avaliación continua nas dous oportunidades, cun peso del 100%.

A puntuación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais: máximo 7 puntos
- Exercicios grupais: máximo 3 puntos

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondentes a cada una das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou en grupo da avaliación continua, que será entregada pola profesora ao comezo das clases.

3º Escenario

A avaliación da materia realizarase mediante una avaliación continua nas dous oportunidades, cun peso del 100%.

A puntuación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais: máximo 7 puntos
- Exercicios grupais: máximo 3 puntos

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondentes a cada una das tarefas, prácticas e traballos individuais e/ou en grupo da avaliación continua, que será entregada pola profesora ao comezo das clases.

Optativas asignadas a 3º curso

2º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171342 - Traballo Social e Xénero (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender as relacións entre a situación social das persoas e o sistema de xénero, e adquirir os valores que promoven os principios de igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.
- Ser capaz de identificar e avaliar as situacións e circunstancias que representan un risco e elaborar estratexias para promover cambios que eviten calquera perigo.
- Ser capaz de traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as necesidades derivadas das situacións de malos tratos.
- Coñecer e comprender as medidas de protección e integración da vítima e os seus mecanismos de defensa, así como o marco xurídico de referencia.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial dende a perspectiva de xénero.
- Ser capaz de apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social.

Contidos

Bloque I: Construción Social do Xénero e Perspectiva de Xénero

Tema 1. Socialización do xénero e desigualdades sociais

Tema 2. A introdución da perspectiva de xénero en Traballo Social: miradas e reflexións desde os movementos feministas

Bloque II: Igualdade de Oportunidades

Tema 3. Conceptos básicos en torno á igualdade

Tema 4. Políticas para a igualdade de oportunidades

Bloque III: Prevención e Intervención Social en Violencia de Xénero

Tema 5. Violencia de xénero (VG): concepto, marco xurídico e situación actual

Tema 6. Sensibilización, prevención e intervención social en violencia de xénero

Bloque IV: Diversidade Afectivo-sexual dende o traballo social: a articulación entre diferentes tipos de desigualdades

Tema 7. Diversidade afectivo-sexual: intervención coas persoas LGTBTIQA+ e coa comunidade

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

- Amador, L.V. e Monreal, M.C. (2010). *Intervención social y género*. Madrid: Narcea.
- Barea, C. (2004). *Manual para mujeres maltratadas que quieren dejar de serlo*. Barcelona: Editorial Océano.
- Castro, O. e Reimóndez, M. (2013). *Feminismos*. Vigo: Xerais.
- Czalbowski, S. (Coord.). (2015). *Detrás de la pared: Una mirada multidisciplinar acerca de los niños, niñas y adolescentes expuestos a la violencia de género*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Jacobson, N. e Gottman, J. (2001). *Hombres que agreden a sus mujeres. Cómo poner fin a las relaciones abusivas*. Barcelona: Paidós.
- *Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*. (2004). BOE, 313, de 29 de diciembre de 2004.
- *Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres*. (2007). BOE, 71, de 23 de marzo de 2007.
- *Ley 11/2007, de 27 de julio, gallega para la prevención y el tratamiento integral de la violencia de género*. (2007). BOE, 152, de 7 de agosto de 2007.
- *Ley 2/2014, de 14 de abril, por la igualdad de trato y la no discriminación de lesbianas, gays, transexuales, bisexuales e intersexuales en Galicia*. (2014). DOG, 79, de 25 de abril de 2014.
- López, I. (2007). *El enfoque de género en la intervención social*. Recuperado de http://www.cruzroja.es/pls/portal30/docs/PAGE/2006_3_IS/BIBLIOTECA/MANUAL%20DE%20G%C9NERO.PDF
- Moreno, J. L. e Triguero, L.A. (2009). *La víctima de violencia de género y su modelo de protección social*. Madrid: Ministerio de Igualdad.
- Observatorio Galego da Violencia de Xénero. (2018). *Protocolo de coordinación e cooperación institucional fronte a violencia de xénero na Comunidade Autónoma de Galicia*. Recuperado de http://igualdade.xunta.gal/sites/default/files/files/documentos/protocolo_coordinacion_e_cooperacion_interinstitucional_violencia_de_xenero.pdf
- Secretaría Xeral de Igualdade. (2007). *Guía de actuación ante a violencia de xénero para as = os profesionais dos servizos sociais*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Titley, G. (Ed.). (2011). *Las cuestiones de género son importantes. Manual sobre cómo abordar la violencia de género que afecta a los jóvenes*. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad.
- Varela, N. (2008). *Feminismo para principiantes*. Barcelona: Ediciones B de Bolsillo.
- Walker, L. (2012). *El síndrome de la mujer maltratada*. Bilbao: Desclée de Brouwer.
- Witting, M. (2016). *El pensamiento heterosexual y otros ensayos (3ª ed.)*. Madrid: Egales.

Bibliografía complementaria

- Amorós, C. (Ed.). (2000). *Feminismos y filosofía*. Madrid: Síntesis.
- Bela-Lobedde, D. (2018). *Ser mujer negra en España*. Barcelona: Penguin Random House.
- Bianchi, G.M., González-Rábago, Y. e Piras, G. (2015). Enfrentando la transnacionalización del cuidado. Abuelas cuidadoras en un contexto de alta migración. *Revista Internacional de Estudios Migratorios*, 5(1), 31-60.
- Beauvoir de, S. (2005). *El Segundo Sexo*. Madrid: Cátedra.
- Blas, de, A. (2014). *La revolución de los cuidados. Tácticas y estrategias*. Madrid: InteRed.
- Bradán, M. (2012). *Feminismo en el Islam*. Madrid: Cátedra.
- Cobo, R. (2017). *La prostitución en el corazón del capitalismo*. Madrid: La Catarata.
- Miguel, de, A. (2016). *Neoliberalismo sexual. El mito de la libre elección*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Espinosa, Y., Gómez, D. e Ochoa, K. (Ed.). (2014). *Tejiendo de otro modo. Feminismos, epistemología y apuestas descoloniales*. Popayán: Editorial Universidad del Cauca.
- Fernández Lamela, I. (2016). *As miñas fillas devolvéronme a vida*. Lugo: Concello de Lugo y Casa da Muller.
- Friedan, B. (2016). *La Mística de la Feminidad*. Madrid: Cátedra.
- Hooks, B. (2017). *El feminismo es para todo el mundo*. https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/TDS_map47_hooks_web.pdf
- Instituto de la mujer. (2009). *Violencia contra las mujeres*. Madrid: Ministerio de igualdad.
- Instituto de la mujer. (2008). *Guía de intervención ante la publicidad sexista*. Recuperado de <http://www.inmujer.gob.es/observatorios/observIgualdad/estudiosInformes/docs/012-guia.pdf>
- Instituto de la mujer. (2010). *La salud laboral de las mujeres*. Madrid: Ministerio de igualdad.
- Jabardo, M. (Ed.). (2012). *Feminismos negros. Una antología*. Recuperado de <https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/Feminismos%20negros-TdS.pdf>
- Kleba, T. (2007). Fluxos migratórios de mulheres para o trabalho reprodutivo. A globalização da assistência. *Estudos Feministas*, 15, 805 – 821.

- Marcos, L. (Ed.). (2006). *Explotación sexual y trata de mujeres*. Madrid: Ed. Complutense.
- Martínez, L. e Corral, A.M. (2010). *La trata con fines de explotación sexual*. Madrid: Instituto de la mujer.
- Mateos, A. (2013). *Programa socioeducativo para la prevención de la violencia de género en parejas adolescentes*. Madrid: Pirámide.
- Matud, M.P., Padilla, V. e Gutiérrez, A.B. (2005). *Mujeres maltratadas por su pareja. Guía de tratamiento psicológico*. Madrid: Minerva Ediciones.
- Miguel, de, A. (2016). *Neoliberalismo sexual. El mito de la libre elección*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Millett, K. (2010). *Política sexual*. Madrid: Catedra.
- Moreno-Jiménez, M.P. e Ríos, M. (2012). Sin nosotras el mundo no se mueve. Mujeres inmigrantes en el contexto laboral español. *Athenea Digital*, 12 (2), 3-31.
- Oca, Lucía. (2013). *Caboverdianas en Burela (1978/2008): migración, relación de género e intervención social* (tesis doctoral). Departamento de Filosofía y Antropología Social. Universidad de Santiago de Compostela.
- Oso, L. (2008). *Migración, género y hogares transnacionales*. Recuperado de http://www.manosunidas.org/sites/default/files/laura_oso-migracion_genero_y_hogares_transnacionales_complemento.pdf
- Rodríguez Otero, L.M. (2016). *El arraigo de las violencias: la violencia intragénero*. México: Grañén Porrúa.
- Rodríguez-Shadow, M.J. (2008). Las investigaciones recientes sobre la migración laboral femenina internacional. *Ciencia Ergo Sum*, 15 (3), 326-332.
- Seoane, L. (2012). *Violencia de pareja hacia las mujeres en población adolescente y juvenil y sus implicaciones en la salud*. Recuperado de http://www.uah.es/otros/iguales/Documentos/Informe_Violencia_adolescentes.pdf
- Setién, M.L. e Silvestre, M. (Eds.). (2003). *Problemas de las mujeres, problemas de sociedad*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Simón, M.E. (2008). *Hijas de la igualdad, herederas de injusticias*. Madrid: Narcea.
- Taillefer, L. (2008). *Orígenes del feminismo: textos de los siglos XVI al XVIII*. Madrid: Narcea.
- Valcárcel, A. (2008). *Feminismo en un mundo global*. Madrid: Cátedra.
- Villar, A. (Dir.). (2010). *Mujeres y mercado laboral en España. Cuatro estudios sobre discriminación salarial y la segregación laboral*. Bilbao: Fundación BBVA.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e á multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa.

Preténdese que o alumnado, individual e en grupo, participe activamente na construción de coñecemento a través do manexo da bibliografía, traballo con textos e/ou datos; análise de contido; aplicación e resolución de casos prácticos nos que deberá facer uso de destrezas de observación, análise e interpretación da información; entre outros.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combinarase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto.

Para as actividades en remoto empregarase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvolverase en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos, así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre traballo social, feminismos e/ou diversidade afectivo-sexual.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30%)
- Apartado d): 5 puntos (50%)
- Apartado e): 2 puntos (20%)

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (lorena@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, deberá realizar as tarefas por dispensa de asistencia. Para ilo, deberá pórse en contacto coa profesora da materia (nun prazo non superior a os 10 días dende a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión).

A programación, actividades, puntuacións e pautas para a entrega de traballos escritos colgarase na web (www.euts.es), no apartado da materia, espazo destinado á dispensa de asistencia. O alumnado que o desexe tamén pode solicitálas de xeito presencial.

As actividades iranse colgando e entregando de forma paulatina (segundo a data estipulada). As tarefas que se entreguen fora do prazo estipulado Terán unha penalización si a entrega se realiza dentro dos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada nin puntuada.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Outras tarefas propostas: 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

ESCENARIOS 1 e 2:

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas temáticas, aspectos, de maior interese.

ESCENARIO 3:

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través de correo electrónico coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendadas, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo. Así como revisar periodicamente a web da materia onde se subirán os contidos e material complementario (artigos, novas, etc.).

“PLAN DE CONTINXENCIA”

Metodoloxía de ensinanza

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia, empregárase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, á que o alumnado accede con clave.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto empregárase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

PARA OS TRES ESCENARIOS:

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos, así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre traballo social, feminismos e/ou diversidade afectivo-sexual.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30%)
- Apartado d): 5 puntos (50%)
- Apartado e): 2 puntos (20%)

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexan eliminadas e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (lorena@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

G3171343 - Traballo Social no Ámbito da Saúde Mental (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Rocío Gómez Juncal

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema sanitario en relación á saúde mental.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas da saúde mental e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinente en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde mental que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco, vulnerabilidade e protección no campo da saúde mental.
- Coñecer e ser capaz de aplicar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes no territorio.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social con persoas con problemas de saúde mental.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas de traballo social na intervención con persoas con problemas de saúde mental.

Contidos

- Historia da enfermidade mental e do Traballo Social Psiquiátrico
- Prevención en saúde mental.
- Nocións sobre os trastornos mentais.
- Política social e marco normativo no campo da saúde mental.
- Traballo social nos distintos dispositivos de saúde mental: unidade de agudos, unidades de saúde mental, centro de día, unidade de longa estancia, unidade de rehabilitación psicosocial.
- Traballo social e intervención desde a iniciativa social: as asociacións de familiares e enfermos mentais.
- A intervención con persoas con Trastorno Mental grave. Redes de apoio social.
- Os grupos terapéuticos e de autoaxuda.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Gómez Lavín, C. e Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, salud mental y trabajo social*. Pamplona: Ediciones Eunate.
Sobrinho, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades mentales graves y crónicas*. Madrid: Síntesis.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

America Psychiatric Association. (2014). *DSM-5. Manual Diagnóstico y estadístico de los trastornos*

mentales. Washinton: Autor.

Anderson, G., Reiss, e D., Hogarti, G. (1988). *Esquizofrenia y familia. Guía práctica para la psicoeducación*. Buenos Aires: Amorroutu.

Belloch, A., Sandín, B. e Ramos, F. (1999). *Manual de psicopatología*. Madrid: McGraw-Hill

Caplan, G. (1993). *Aspectos preventivos en salud mental*. Barcelona: Paidós.

Colom, D. e Miranda, M. (Eds.). (1998). *Organizaciones de bienestar*. Zaragoza: Mira.

Desviat, M. e Morena, A. (Eds.). (2012). *Acciones de salud mental en la comunidad*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Feixas, G. e Miró, M. T. (1993). *Aproximaciones a la psicoterapia*. Barcelona: Paidós.

García, J., Espino, A. e Lara, L. (1998). *La psiquiatría en la España de fin de siglo*. Madrid: Díaz de Santos.

Goffman, E. (1989). *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu editores.

Goffman, E. (1972). *Internados: Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires: Amorrortu Editores.

Goldberg, D. e Huxley, P. (1990). *Enfermedad mental en la comunidad*. Avilés: Editorial Nieva.

Liberman, R.P. (1993). *La rehabilitación integral del enfermo mental crónico*. Barcelona: Martínez Roca.

Martínez Román, M. A. (1992). Los enfermos mentales crónicos como usuarios de los servicios sociales. En J. Garcés e M. A. Martínez (Coords.), *Necesidades Colectivas y Servicios Sociales* (pp. 127-146). Alicante: Diputación de Alicante.

Mateos, R. e Rodríguez, A. (1989). Estudio de epidemioloxía psiquiátrica na Comunidade Autónoma Galega. *Documentación básica, nº 9*.

OMS. (1992). *Clasificación Internacional de Enfermedades. Trastornos Mentales y del Comportamiento* (10ª ed.). Madrid: Meditor.

Rebolledo, S. (Coord.). (1997). *Rehabilitación Psiquiátrica. Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. Santiago de Compostela: USC.

Retolaza, A. (2009). *Trastornos mentales comunes: manual de orientación*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Rivas, F. (Coord.). (2000). *La Psicosis en la comunidad*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Rodríguez, A. (Coord.). (2002). *Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. Madrid: Pirámide.

Rogers, C. (1994). *El proceso de convertirse en persona*. Barcelona: Paidós

Salcedo, D. (2001). La rebelión ética. Principios de Trabajo Social en el ámbito de la salud mental. *Revista Trabajo Social y Salud, 40,15-42*.

Sobрино, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades mentales graves y crónicas*. Madrid: Síntesis.

Watt, F. e Bennett, D. (1990). *Rehabilitación psiquiátrica. Teoría y práctica*. Buenos Aires: Limusa.

Competencias

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando

e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto emprégase MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

Contido da avaliación continua:

Exercicios individuais: máximo 2 ptos

Exercicios grupais: máximo 2 ptos

É necesario acadar a puntuación mínima de Apto na proba final para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

ESCENARIO 2

A avaliación da asignatura realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

Contido da avaliación continua:

Exercicios individuais: máximo 8 ptos

Exercicios grupais: máximo 2 ptos

ESCENARIO 3

A avaliación da asignatura realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

Contido da avaliación continua:

Exercicios individuais: máximo 8 ptos
Exercicios grupais: máximo 2 ptos

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora, (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios que corresponden á docencia interactiva: 15 horas

Lectura textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de materia: 20 horas

Outras tarefas: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- Seguir a materia con continuidade desde o principio de curso.
- Traballar con esmero cada unha das actividades da materia.
- Nos traballos colectivos, usar bibliografía complementaria de ampliación e contraste.
- Coidar a estrutura, presentación e redacción dos traballos.

- Analizar no contexto próximo os servizos de saúde mental da poboación.

Recomendación previa: ter cursada a materia de Tráballo Social e Saúde.

ESCENARIOS 1 e 2

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

ESCENARIO 3

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través do correo electrónico, coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendada, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

“PLAN DE CONTINXENCIA”

Metodoloxía de ensinanza

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto emprégase MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 2

A avaliación da asignatura realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

Contido da avaliación continua:

Exercicios individuais: máximo 8 pts

Exercicios grupais: máximo 2 pts

ESCENARIO 3

A avaliación da asignatura realízase mediante a avaliación continua nas dúas oportunidades.

Contido da avaliación continua:

Exercicios individuais: máximo 8 pts

Exercicios grupais: máximo 2 pts

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a

xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

G3171346 - Traballo Social con Maiores (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Rocío Gómez Juncal

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas maiores.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con persoas maiores para promover cambios e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervenir con maiores.
- Ser capaz de identificar situacións sociais de risco.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención dende o traballo social.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte a necesidades das persoas maiores.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito dos maiores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o Traballo Social con persoas maiores.

Contidos

- I. As persoas maiores: perspectiva histórica e delimitación conceptual.
- II. Aspectos básicos da intervención con persoas maiores.
- III. A valoración das necesidades das persoas maiores.
- IV. Persoas en situación de dependencia.
- V. Alzheimer e outras demencias.
- VI. Envellecemento activo.
- VII. Persoas maiores vítimas de malos tratos.
- VIII. O fin da vida: morte e dó.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Castañeda, P. J. (2009). *Vejez, dependencia y salud*. Madrid: Pirámide.
- Decalmer, P. e Glendenning, F. (2000). *El maltrato a las personas mayores*. Barcelona: Paidós.
- Delicado, M. V. (Coord.). (2011). *Sin respiro. Cuidadores familiares: calidad de vida, repercusión de los cuidados y apoyos recibidos*. Madrid: Talasa.
- Fernández-Ballesteros, R. (Dir.). (2001). *Gerontología Social*. Madrid: Pirámide.
- Martín, M. (Ed.). (2003). *Trabajo Social en Gerontología*. Madrid: Síntesis.
- Martínez, T. (2011). *La atención gerontológica centrada en la persona. Guía para profesionales de centros y servicios de atención a personas mayores en situación de fragilidad o dependencia*. Vitoria: Departamento de Empleo y Asuntos sociales. Gobierno Vasco.
- Moya, A. e Barbero, J. (2005). *Malos tratos a personas mayores: Guía de actuación*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

- Organización Mundial de la Salud. (2002). Envejecimiento activo: un marco político. *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 37(S2), 74-105.
- Pérez, V., Musitu, G. e Moreno, D. (2011). *Familiares cuidadores de mayores. Una ardua y silenciosa labor*. Madrid: Dykinson,
- Pinazo, S. e Sánchez, M. (Dir.). (2005). *Gerontología. Actualización, innovación y propuestas*. Madrid: Pearson.
- Sarasola, J. L. (2015). *Trabajo social y servicios sociales para personas mayores*. Sevilla: Universidad Pablo Olavide.

COMPLEMENTARIA :

- Belsky, J. K. (2001). *Psicología del envejecimiento*. Madrid: Paraninfo.
  - Carretero, S., Garcés, J., Ródena, F. e Sanjosé, V. (2006). *La sobrecarga de las personas dependientes. Análisis y propuestas de intervención psicosocial*. Valencia: Tirant lo Blanch.
  - Delgado, A. M., Oliver, R. e De Heredia, I. B. (2010). *Vejez, discapacidad y dependencia*. Barcelona: Bosch.
  - Gálvez, J. (Coord.). (2009). *Mayores activos. Propuestas para una actividad física saludable*. Madrid: MADSL.
  - García Sánchez, E. (2009). *La dependencia y los mayores*. Albacete: Altaban.
  - Giró, J. (Coord.). (2009). *Envejecimiento, tiempo libre y gestión del ocio*. Logroño: Universidad de la Rioja.
  - Goikoetxea, M. J., Zurbanobeaskoetxea, L., Mosquera, A. e Pablos, B. (2015). *Código ético para la atención sociosanitaria a las personas mayores*. Bilbao: Universidad de Deusto.
  - Imsero. (2005). *Cuidados a las personas mayores en los hogares es pañoles. El entorno familiar*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
  - Kane, R. A. e Kane, R. L. (1993). *Evaluación de las necesidades en los ancianos*. Barcelona: Fundación Caja Madrid.
  - Leturia, M. e Uriarte, A. (1998). *Intervención psicosocial en gerontología. Manual práctico*. Madrid: Cáritas.
  - Leturia, F. J., Yanguas, J. J., Arriola, E. e Uriarte, A. (2001). *La valoración de las personas mayores: evaluar para conocer, conocer para intervenir*. Madrid: Cáritas.
  - Paniagua, R. (2015). *La ética del cuidado y mayores: los cuidados a las personas mayores desde un horizonte ético y en la búsqueda de la calidad de vida*. Madrid: Fundación europea para el estudio y reflexión ética.
- Recuperado de:
<http://enfermeriacomunitaria.org/web/attachments/article/1418/La%20E%CC%81tica%20del%20Cuidado%20y%20Mayores.pdf>
- Xunta de Galicia. (2003). *Preguntas arredor do Alzheimer*. Santiago de Compostela: Autor.

Competencias

Segundo o Plan de Estudos do Grao en Traballo Social, as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende combinar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas, titoría en grupo reducido e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumnado.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de casos aos que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto empregárase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams

Para as actividades en remoto empregárase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1, 2 e 3

A avaliación da asignatura realízase mediante a avaliación continua, sendo esta o 100% do formato de avaliación nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e a realización de traballos: (a) a lectura de textos e realización de exercicios sobre os textos (50%), (b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos(20%), (c) participación activa na realización de exercicios participativos de análise de videos e/ou casos a través de outros medios (30%).

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, si cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexa conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (rocio.gomez@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, deberá realizar as tarefas por dispensa de asistencia que serán comunicadas ao alumnado en persoa, e por correo electrónico unha vez se poñan en contacto coa profesora da materia (nun prazo non superior á 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión).

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter optativo da asignatura e a súa ubicación no plan de estudos, non se indican requisitos previos para a súa superación.

É importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito.

ESCENARIOS 1 e 2:

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

ESCENARIO 3:

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través do correo electrónico, coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendadas, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Recoméndase manter un contacto periódico coa profesora da materia, así como levar os contidos ao día.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, e revisar periodicamente a web da materia onde se subirán contidos recentes (novas ou artigos recentes).

“PLAN DE CONTINXENCIA”

> Metodoloxía de ensino

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto empregárase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams

Para as actividades en remoto empregárase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

> Sistemas de Avaliación

PARA OS TRES ESCENARIOS

A avaliación da asignatura realizase mediante a avaliación continua, sendo esta o 100% do formato de avaliación nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e a realización de traballos: (a) a lectura de textos e realización de exercicios sobre os textos (50%), (b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos (20%), (c) participación activa na realización de exercicios participativos de análise de vídeos e/ou casos a través de outros medios (30%).

G3171349 - Traballo Social e Inclusión Social (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos das desigualdades sociais, do conflito social, os mecanismos de poder, de dominación, explotación e alienación, e as perspectivas das diversas ciencias sociais sobre eses procesos e mecanismos.

- Ser capaz de avaliar o modo no que os desequilibrios e desigualdades sociais impactan nas relacións humanas e xeran situacións de necesidade diferencial, vulnerabilidade e marxinação, incorporando o respecto aos dereitos fundamentais.

- Ser capaz de aplicar mecanismos de identificación e análise dos problemas sociais, nos que intervén o Traballo Social e as formas de intervención para combatelas.

- Coñecer e ser capaz de aplicar as políticas sociais e os recursos de apoio en procesos de inclusión social.

- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social orientados á inclusión social.

Contidos

Tema I. A linguaxe crea realidades: dialogar e comprender para crear novas categorías desde o traballo social.

I.1.- Conceptualización: relacións e diferenzas.

I.2.- Facer visible o invisible: situacións e causas desde unha visión sistémica.

I.3.- Mecanismos e procesos de exclusión: o risco de colectivizar.

Tema II. Políticas públicas de Inclusión Social: da análise ao debate.

II.1.- A nivel Europeo e Estatal.

II.2.- A nivel Autonómico.

Tema III. A intervención no ámbito da inclusión social desde o traballo social: abordaxe do estigma desde a teoría e a praxe, ferramentas e recursos.

III.1.- O estigma.

III.2.- O abordaxe desde un enfoque de dereitos: modelos de inclusión social

III.3.- Ferramentas, técnicas e instrumentos: os equipos de inclusión e os itinerarios de inclusión activa.

Tema IV. A intervención desde o traballo social con persoas en situación de risco de exclusión social.

- IV.1.- Intervención desde o traballo social con persoas sen fogar.
- IV.2.- Intervención desde o traballo social con persoas de etnia xitana.
- IV.3.- Intervención desde o traballo social con persoas privadas de liberdade.
- IV.4.- Intervención desde o traballo social con persoas novas en situación de vulnerabilidade.
- IV.5.- Intervención desde o traballo social con outras persoas en situación de risco e/ou exclusión social.

Tema V. Boas prácticas en inclusión e cidadanía activa: modelos, intervencións e redes.

- V.1.- Proxecto Inclúe: baseado en I+D+I para a inclusión social.
- V.2.- Plataforma Europea contra a Pobreza e a Exclusión Social.
- V.3.- EAPN España, EAPN Galicia.
- V.4.- Entidades que traballan pola inclusión social en Galicia: exemplos de boa praxe e alianzas.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Alemán, C. e Garcés, J. (1997). *Política Social*. Madrid: McGrawhill.
- Bauman, Z. (2011). *Trabaja, consumismo y nuevos pobres*. Barcelona: Gedisa Editorial.
- Beck, U. (1998). *La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad*. Barcelona: Paidós.
- Blanco, J., Kortajarena, N. e Romero, V. (Coords.). (2015). *Manual Inclue. Unha ferramenta para la aplicación de un nuevo enfoque en la atención a personas en situación de exclusión social*. Recuperado de <http://www.emaus.com/pdf/1-%20Modelo%20INCLUE.20vers%20cast..pdf>
- Bremner, R.H. (1993). *Desde lo más bajo: el descubrimiento de la pobreza en Estados Unidos*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Castel, R. (1991). Los desafiados. Precariedad del Trabajo y Vulnerabilidad Relacional. *Revista Utopía*, 3, 28-35.
- Castel, R. (1997). *La metamorfosis de la cuestión social. Una crónica del asalariado*. Barcelona: Paidós.
- Esquirol, J. M. (2010). *El respeto o la mirada atenta* (3ª ed.). Barcelona: Gedisa.
- Fundación FOESSA. (2019). *VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. Madrid: Autor. Recuperado de <https://caritas-web.s3.amazonaws.com/main-files/uploads/sites/16/2019/05/Informe-FOESSA-2019-completo.pdf>
- Hernández, M. (Dir.). (2019). *Riesgo de exclusión social de la población gitana en España e intervención social*. Murcia: Universidad de Murcia, Observatorio de la Exclusión Social.
- Karsz, S. (2004). *La exclusión: bordeando sus fronteras. Definiciones y matices*. Barcelona: Gedisa Editorial.
- Lei 10/2013, de 27 de novembro, de inclusión social de Galicia*. Diario Oficial de Galicia, 249, de 31 de decembro de 2013.
- López-Aranguren, E. (2005). *Problemas sociales. Desigualdad, pobreza, exclusión social*. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2015). *Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar 2015-2020*. Recuperado de <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>
- Raya, E. (2010). Aplicaciones de una herramienta para el diagnóstico y la investigación en exclusión social. *Revista de Trabajo Social y Acción Social*, 58, 117-136.
- Rubio, M.J. e Monteros, S. (2002). *La exclusión social. Teoría y práctica de la intervención*. Madrid: CSS.
- Smale, G., Tuson, G. y Statham, D. (2015). *Problemas sociales y trabajo social* (2ª ed.). Madrid: Ediciones Morata.
- Tejero, E. e Torradella, L. (2010). *Vidas al descubierto: historias de vida de los "sin techo"*. Barcelona: Icaria.
- Xunta de Galicia. (2014). *Estratexia de Inclusión Social de Galicia 2014-2020*. Recuperado de http://benestar.xunta.es/export/sites/default/Benestar/Biblioteca/Documentos/Plans_e_programas/estratexia_inclusion_social_galicia_2014_2020.pdf
- Xunta de Galicia. (2019). *Plan de atención de personas sin hogar en Galicia 2019-2023*. Recuperado de <https://politicassocial.xunta.gal/es/recursos/planes-y-programas/plan-de-atencion-de-personas-sin-hogar-en-galicia-2019-2023>

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Cabrera, P. J. (2005). *Nuevas tecnologías y exclusión social. Un estudio sobre las posibilidades de las TIC en la lucha contra la inclusión social en España*. Madrid: Fundación Telefónica.
- Deligny, F. (2015). *Los vagabundos eficaces*. Barcelona: UOC. [Edición original de 1947: *Les vagabonds efficaces*]
- EAPN ESPAÑA. (2012). *Guía metodológica de participación social de las personas en situación de pobreza y exclusión social*. Recuperada de http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/guia_participacion.pdf
- EAPN ESPAÑA. (2014). *Manual de Sensibilización ante la Exclusión Social*. Recuperado de http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/1417437063_manual_sensibilizacion.pdf

- EAPN Madrid. (2013). *El Modelo Housing First, una oportunidad para la erradicación del sinhogarismo en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Autor.
- Fundación Tomillo. (2003). *Orientación Sociolaboral Basada en Itinerarios: una propuesta metodológica para la intervención con personas en riesgo de exclusión*. Madrid: Autor.
- Martínez, U. e Gómez, E.J. (2006). Luces y sombras en el concepto de ciudadanía. *Documentación Social*, 140, 205-218.
- Mesa, S. (2019). *Silencio administrativo. La pobreza en el laberinto burocrático*. Barcelona: Anagrama.
- Raya, E. (2006). *Indicadores de exclusión social: una aproximación al estudio aplicado de la exclusión*. Bilbao: Universidad del País Vasco.
- Raya, E. e Hernández, M. (2014). *Acompañar los procesos de inclusión social: del análisis de la inclusión a la intervención social*. Recuperado de file:///C:/Users/Usuario/AppData/Local/Temp/Dialnet-AcomparLosProcesosDeInclusionSocial-5234942-1.pdf
- Sennett, R. (2012). *El respeto: sobre la dignidad del hombre en un mundo de desigualdad* (3ª ed.). Barcelona: Anagrama.
- Subiratas, J. (2006). *Fragilidades vecinas. Narraciones biográficas de exclusión social urbana*. Barcelona: Icaria.

Competencias

XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

TRANSVERSALES:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa.

Preténdese que o alumnado, individual e en grupo, participe activamente na construción de coñecemento a través do manexo da bibliografía, traballo con textos e/ou datos; análise de contido; aplicación e resolución de casos prácticos nos que deberá facer uso de destrezas de observación, análise e interpretación da información; entre outros.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combinarase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto.

Para as actividades en remoto empregarase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvolverase en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1, 2 e 3

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos, así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre a intervención desde o traballo social en materia de inclusión social.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30%)

- Apartado d): 5 puntos (50%)

- Apartado e): 2 puntos (20%)

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá

realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (lorena@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, deberá realizar as tarefas por dispensa de asistencia. Para ilo, deberá pórse en contacto coa profesora da materia (nun prazo non superior a os 10 días dende a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión).

A programación, actividades, puntuacións e pautas para a entrega de traballos escritos colgarase na web (www.euts.es), no apartado da materia, espazo destinado á dispensa de asistencia. O alumnado que o desexe tamén pode solicitálas de xeito presencial.

As actividades iranse colgando e entregando de forma paulatina (segundo a data estipulada). As tarefas que se entreguen fora do prazo estipulado Terán unha penalización si a entrega se realiza dentro dos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada nin puntuada.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado.

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.
- TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

ESCENARIOS 1 e 2:

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas temáticas, aspectos, de maior interese.

ESCENARIO 3:

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través de correo electrónico coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendadas, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo. Así como revisar periodicamente a web da materia onde se subirán os contidos e material complementario (artigos, novas, etc.).

“PLAN DE CONTINXENCIA”

Metodoloxía de ensinanza

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia, empregarase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, á que o alumnado accede con clave.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto empregáranse MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

PARA OS TRES ESCENARIOS

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos, así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre a intervención desde o traballo social en materia de inclusión social.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30%)
- Apartado d): 5 puntos (50%)
- Apartado e): 2 puntos (20%)

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexan eliminadas e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (lorena@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Optativas asignadas a 4º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 3º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 4º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171441 - Mediación e Xestión do Conflito en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lourdes Besada Agra

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con individuos, familias, grupos e comunidades para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Coñecer e ter adestramento nas habilidades e técnicas que permitan a xestión de conflitos a nivel interpersoal, grupal e intergrupal.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a mediación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención, e de aclarar e negociar a finalidade de tales contactos e os límites da súa implicación.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para a xestión e resolución de conflitos.

Contidos

TEMA I: A mediación como alternativa para a resolución de conflitos: Concepto e marco de referencia. Mediación e traballo social.

TEMA II: O conflito: Elementos, proceso e xestión.

TEMA III: O proceso de mediación: secuencias, fases e técnicas. A figura do mediador. Rol e competencias profesionais.

TEMA IV: Marco xurídico e normativo da mediación.

TEMA V: A mediación e os ámbitos de aplicación.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

Alés, J. e Mata, J.D. (2016). Manual práctico para Mediadores. El Ministerio de la Mediación. Cómo gestionar un conflicto desde sus cenizas. Barcelona: Atelier.

Barona, S. (2011). Mediación penal. Fundamentos, fines y régimen jurídico. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Boqué, M.C. (2018). La mediación va a la escuela. Madrid: Narcea.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2009). Mediación Familiar (Vol. I). Madrid: Dykinson, S.L.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2010). Mediación Familiar (Vol. III). Madrid: Dykinson, S.L.

Consejo General de Colegios Oficiales de Trabajo Social. (2013). Revista de Servicios Sociales y Política Social, 30

Cornelius, H. e Faire S. (1998). Tú ganas yo gano. Cómo resolver conflictos creativamente. Madrid: Gaia ediciones.

Diego de, R. e Guillén, C. (2008). Mediación. Procesos, tácticas y técnicas. Madrid: Pirámide.

Diez, F. e Tapia, G. (1999). Herramientas para Trabajar en Mediación. Barcelona: Paidós.

Fernández, S. (2009). Teoría y práctica de la Mediación. La gestión alternativa de los conflictos sociales. Murcia: Editum.

Ferreirós, C. E., Sirvent, A., Simons, R. e Amante, C. (2011). La mediación en el derecho penal de menores. Madrid: Dykinson, S.L.

García, F. J., Vaquer, A. V. e Gomis, C. (2010). Intervención y mediación familiar. Castellón de la Plana:

Universitat Jaume I.

González Pillado, E. (2012). Mediación con menores infractores en España y los países de su entorno.

Valencia: Tirant lo Blanch.

Munduete, L. e Medina, F.J. (Coords). (2011). Gestión del conflicto, negociación y mediación. Madrid: Pirámide.

Poyatos, A. (Coord.). (2003). Mediación familiar y social en diferentes contextos. Valencia: Nau Llibres.

Redorta, J. (2004). Cómo analizar los conflictos: La tipología de conflictos como herramienta de mediación.

Barcelona: Paidós.

Ripol-Millet, A. (2011). Estrategias de mediación en asuntos familiares. Madrid: Cometa.

Rodríguez García, C. (2015). Manual de Mediación Civil y Mercantil. Construyendo diálogos para gestionar conflictos. Logroño: Universidad Internacional de la Rioja.

Rodríguez Llamas, S. (2010). La mediación familiar en España. Fundamento, concepto y modelos jurídicos.

Valencia: Tirant Lo Blanch.

Rondón, L.M. (2012). Bases para la mediación familiar. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Six, J.F. (1997). Dinámica de la Mediación. Barcelona: Paidós.

Soletto, H. (Dir.). (2013). Mediación y resolución de conflictos: Técnicas y ámbitos. Madrid: Tecnos.

Souto, E. (2012). Mediación Familiar. Madrid: Dykinson.

Suares, M. (1999). La mediación. Conducción de disputas. Comunicación y técnicas. Barcelona: Paidós.

Suares, M. (2003). Mediando en sistemas familiares. Barcelona: Paidós.

Tapia, G. e Diez, F. (1999). Herramientas para trabajar en mediación. Barcelona: Paidós.

Whatling, T. (2013). Mediación: Habilidades y estrategias. Guía práctica. Madrid: Narcea.

Bibliografía complementaria

Barranco, J. (2015). Claves y herramientas para la gestión positiva del conflicto interpersonal. En B. Cruz, J.

Bembibre y J. Barranco (Coords.), Herramientas para la reflexión de la práctica de la intervención social(pp. 241-258). Granada: El genio maligno.

Bernal, T. (1988). La mediación familiar. Una solución a los conflictos de ruptura de pareja. Madrid: Colex

Bolaños, I. (2000). La cons

Competencias

Competencias Xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento nese campo.

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

-Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza deste.

- Identificar, minimizar e xestionar o risco cara a un mesmo e aos colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco.

- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinarios e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración destes contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles desacordos existentes.

- Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando estes, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.

- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de adaptación a novas situacións.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal do/a alumno/a.

O alumnado a través do traballo individual ou colaborativo, desenvolverá actividades de participación activa: discusión, reflexión e análise de casos ou supostos prácticos; de reflexión e análise de documentos ou textos bibliográficos; de aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc. A profesora da materia, orientará e realizará o seguimento do alumnado no desenvolvemento das actividades anteriormente mencionadas.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando Microsoft Teams e de forma sincrónica.

O seguimento do alumnado realízase a través da programación das entregas de traballos e as listaxes de participación. Combínanse tarefas e actividades individuais con outras de traballo colaborativo.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando Microsoft Teams e Microsoft Forms.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas de traballos e as listaxes de participación. Combina tarefas individuais con outras de traballo colaborativo.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando Microsoft Teams e Microsoft Forms

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas de traballos e as listaxes de participación. Combina tarefas individuais con outras de traballo colaborativo.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1

A avaliación final da materia realízase mediante a avaliación continua (actividades do alumnado individuais e de traballo colaborativo) combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final ten un peso do 60% sobre a cualificación global, e o peso da avaliación continua é do 40%. A avaliación continua terase en conta sempre que os/as alumnos/as alcancen unha puntuación na proba final igual ou superior a 2,5 sobre 6.0.

ESCENARIO 2

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua (actividades do alumnado individuais e de traballo colaborativo) nas dúas oportunidades.

Ponderación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais do alumnado: 6 puntos
- Exercicios grupais colaborativos: 3.6 puntos
- Actividades en grupo reducido: 0.4 puntos

ESCENARIO 3

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua (actividades do alumnado individuais e de traballo colaborativo) nas dúas oportunidades.

Ponderación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais do alumnado: 6 puntos
- Exercicios grupais colaborativos: 3.6 puntos
- Actividades en grupo reducido: 0.4 puntos

NOS TRES ESCENARIOS

Na Guía da materia, especificase o contido e a puntuación das tarefas que o alumnado ten que realizar para a avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios determinados pola profesora. O alumnado que teña confirmada a xustificación da falta de asistencia, poñerase en contacto coa profesora para proceder á realización da tarefa compensatoria puntuable. Unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, ao alumnado que lle conste xustificada/s, ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa a realizar.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua, conservarase en cursos posteriores e se manterá a puntuación obtida, sempre que o/a alumno/a así o exprese e o comunique á profesora, a través do correo electrónico. Se hai cambios nas actividades, o/a alumno/a deberá realízalas se a profesora o considera oportuno para obter a puntuación correspondente. Doutra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual.

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, realizará os exercicios e traballos propostos pola profesora (ver a web da materia). Os traballos serán entregados por escrito e a/o alumna/o procederá a súa defensa nunha titoría previamente acordada coa profesora.

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do/a alumno/a (total 99 Horas)

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 Horas.
- Exercicios: 15 Horas.
- Lectura de textos: 10 Horas.
- Elaboración e exposición de traballos bibliográficos: 20 Horas.
- Outras tarefas propostas a determinar pola profesora: 4 Horas.

Recomendacións para o estudo da materia

- Asistencia e participación nas clases interactivas e expositivas.
- Colaboración e posicionamento activo nas tarefas a realizar en grupo.
- Respecto á bibliografía recoméndase consultar a que se presenta na Guía da materia, dado que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

Observacións

“PLAN DE CONTINXENCIA”

METODOLOXÍA DA ENSINANZA

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal do/a alumno/a.

O alumnado a través do traballo individual ou colaborativo, desenvolverá actividades de participación activa: discusión, reflexión e análise de casos ou supostos prácticos; de reflexión e análise de documentos ou textos bibliográficos; de aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc. A profesora da materia, orientará e realizará o seguimento do alumnado no desenvolvemento das actividades anteriormente mencionadas.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando Microsoft Teams e Microsoft Forms.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas de traballos e as listaxes de participación.

Combina tarefas individuais con outras de traballo colaborativo.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando Microsoft Teams e Microsoft Forms

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas de traballos e as listaxes de participación.

Combina tarefas individuais con outras de traballo colaborativo.

SISTEMA DE AVALIACIÓN DA APRENDIZAXE

ESCENARIO 2

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua (actividades do alumnado individuais e de traballo colaborativo) nas dúas oportunidades.

Ponderación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais do alumnado: 6 puntos
- Exercicios grupais colaborativos: 3.6 puntos
- Actividades en grupo reducido: 0.4 puntos

ESCENARIO 3

A avaliación da materia realizase mediante a avaliación continua (actividades do alumnado individuais e de traballo colaborativo) nas dúas oportunidades.

Ponderación das actividades de avaliación continua:

- Exercicios individuais do alumnado: 6 puntos
- Exercicios grupais colaborativos: 3.6 puntos
- Actividades en grupo reducido: 0.4 puntos

NOS TRES ESCENARIOS

Na Guía da materia, especifícase o contido e a puntuación das tarefas que o alumnado ten que realizar para a avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios determinados pola profesora. O alumnado que teña confirmada a xustificación da falta de asistencia, poñerase en contacto coa profesora para proceder á realización da tarefa compensatoria puntuable. Unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, ao alumnado que lle conste xustificada/s, ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa a realizar.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua, conservarase en cursos posteriores e se manterá a puntuación obtida, sempre que o/a alumno/a así o exprese e o comunique á profesora, a través do correo electrónico. Se hai cambios nas actividades, o/a alumno/a deberá realízalas se a profesora o considera oportuno para obter a puntuación correspondente. Doutra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual.

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, realizará os exercicios e traballos propostos pola profesora (ver a web da materia). Os traballos serán entregados por escrito e a/o alumna/o procederá a súa defensa nunha titoría previamente acordada coa profesora.

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

G3171443 – Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os desequilibrios, desigualdades sociais e de poder, que xeran os mecanismos de discriminación e opresión derivados das relacións étnicas e culturais, incorporando os valores propios dunha cultura da paz e da democracia.
- Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso das persoas migrantes á protección social e suscitar fórmulas para corrixilos.
- Coñecer e comprender as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas con persoas migrantes.
- Coñecer o marco normativo de referencia dos procesos migratorios.
- Ser capaz de formular, implementar e avaliar programas sociais para persoas migrantes e coñecer o desempeño das funcións dos traballadores e traballadoras sociais na súa xestión.
- Ser capaz de aplicar estratexias de resolución de conflitos interculturais por medio da negociación e da mediación.

Contidos

Tema I: Procesos migratorios.

- I.1.- Conceptos básicos.
- I.2.- Historia das migracións: causas e contextos.
- I.3.- Movementos migratorios.

Tema II: Políticas migratorias.

- II.1. - Introducción ás políticas migratorias.
- II.2. - As políticas migratorias en España.
- II.3. - Estructuras administrativas: nivel estatal e autonómico.
- II.4. - Plans de acción.

Tema III: Marco xurídico: Estranxeiría aplicada ao Traballo Social.

- III.1. - A entrada en territorio español.
- III.2. - Documentos das persoas inmigrantes e outros.
- III.3. - Réxime xeral: autorizacións.
- III.4. - Réxime comunitario.
- III.5. - Legalización de documentos.

- III.6. - Infraccións á Lei de Estranxeiría.
- III.7. - Nacionalidade.
- III.8. - Dereitos e liberdades das persoas estranxeiras en España.

Tema IV: Intervención con persoas inmigrantes dende o Traballo Social.

- IV.1. - Contextualización.
- IV.2. - Aspectos a ter en conta na intervención social con persoas inmigrantes: modelos e ferramentas
- IV.3. - Aspectos psicosociais da poboación migrante.

Tema V: Intervención con persoas migrantes en situación de maior vulnerabilidade

- V.1. - Intervención con persoas en prostitución e/ou trata con fins de explotación sexual.
- V.2. - Intervención con menores non acompañados.
- V.3. - Intervención con mulleres que sofren ou sufriron violencia de xénero.
- V.4. - Intervención con persoas migrantes con problemas de saúde, diversidade funcional, etc.
- V.5. - Intervención con persoas refuxiadas no contexto actual.

Tema VI: A práctica do traballo social intercultural: diversidade cultural, interculturalidade e mediación intercultural.

- VI.1. - Conceptos.
- VI.2. - Modelos de xestión.
- VI.3. - Diversidade cultural dende un marco interpretativo feminista.
- VI.4. - Principios e premisas da práctica do traballo social intercultural.
- VI.5. - Traballo social comunitario no eido das migracións e da interculturalidade.
- VI.6. - Mediación intercultural.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. (2015). *Código de extranjería*. Madrid: Administración General del Estado.
- Escarbajal, A. (2009). *Educadores, Trabajadores Sociales e Interculturalidad*. Madrid: Dykinson.
- Escarbajal, A. (2010). *Interculturalidad, Mediación y Trabajo Colaborativo*. Madrid: Narcea.
- Essombra, M.A. (2012). *Inmigración e interculturalidad en la ciudad: principios ámbitos y condiciones para una acción comunitaria intercultural en perspectiva europea*. Barcelona: Graó.
- Fundación ANAFE-CITE. (2008). *La intervención social con poblaciones inmigradas: Manual para profesionales de Servicios Sociales*. Recuperado de <http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/0C35C220-5BE4-45F0-8FA5-8BA5743EFF94/109397/00Inmigracion2.pdf>
- Galvín, I. e Franco, P. (1996). *Propuesta Metodológica para el Trabajo Social con Inmigrantes*. Madrid: Siglo XXI.
- Malagón, J.L. e Sarasola, J.L. (Coord.). (2005). *Manual de atención social al inmigrante*. Córdoba: Almuzara.
- Malgesini, G. e Giménez, C. (2000). *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad* (2ª ed.). Madrid: Catarata.
- Raya, E.E. (2006). La práctica del trabajo social con población inmigrante en España: responsabilidad ético-política, limitaciones de la perspectiva metodologicista y aportaciones de los modelos de intervención en medio pluriétnico. *Acciones e investigaciones sociales, Extra 1* (22), 85-105.
- Sánchez, J. e Franco, F. (2011). *Guía para Orientación Legal en Inmigración*. Valladolid: Lex Nova.
- Salazar, O. (2017). *Autonomía, género y diversidad: itinerarios feministas para una democracia intercultural*. Valencia: Tirant humanidades.
- Sue, D.W. (2013). *La práctica del trabajo social multicultural*. México: Editorial Limusa.

Vidal, F. e Charaf, M. (2011). *Los aeronautas: exclusión extrema e inmigración*. Madrid: UNE.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

Abarca, A.P., Alonso-Olea, B., La Cruz, J.M., Martín, I. e Vargas, M. (2011). *Inmigración y Extranjería: régimen jurídico básico* (5ª ed.). Madrid: Codex.

Accem. (2008). *Análisis de las Migraciones: España como "Emisor" y "Receptor de Inmigrantes"*. Madrid: Accem.

Achotegui, J. (2002). *La Depresión de los Inmigrantes: Una Perspectiva Transcultural*. Barcelona: Ediciones Mayo.

Castro, A. (2011). *Sos... Soy Inmigrante: el síndrome de Ulises*. Madrid: Pirámide.

Catala, M. (Coord.). (2009). *Miradas y Voces de la Inmigración*. Barcelona: Montesinos Editor.

Izquierdo, A. (2010). *Del suelo al arraigo: La inmigración en España durante la primera década del S. XXI*. A Coruña: Universidad de A Coruña.

Izquierdo, A. e Wayne, A.C. (2012). *Política de Control Migratorio: Estudio Comparado de España y EE.UU.* Barcelona: Bellaterra.

Livi, M. (2012). *Breve Historia de las Migraciones*. Madrid: Alianza Editorial.

Marchioni, M. e Morín, M^a. Luz. (2014). *El Proyecto de Intervención Comunitaria Intercultural (ICI). Una experiencia avanzada en el terreno comunitario*. Recuperado de http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/veinte/index_htm_files/intervencion%20comunitaria.pdf

Nahir, S. (2016). *Refugiados frente a la catástrofe humanitaria: una solución real*. Barcelona: Crítica.

Solanes, A. e La Spina, E. (Eds.). (2014). *Políticas migratorias, Asilo y Derechos Humanos*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.

- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa.

Preténdese que o alumnado, individual e en grupo, participe activamente na construción de coñecemento a través do manexo da bibliografía, traballo con textos e/ou datos; análise de contido; aplicación e resolución de casos prácticos nos que deberá facer uso de destrezas de observación, análise e interpretación da información; entre outros.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

ESCENARIO 1

A docencia expositiva e interactiva é presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto, empregando MS Teams e de forma sincrónica.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 2

Combinarase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realizaranse en remoto.

Para as actividades en remoto empregarase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvolverase en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia será impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

ESCENARIO 1, 2 e 3

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de

exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre a intervención con persoas inmigrantes.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30 %)
- Apartado d): 5 puntos (50 %)
- Apartado e): 2 puntos (20 %)

PARA OS TRES ESCENARIOS:

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, deberá realizar as tarefas por dispensa de asistencia. Para ilo, deberá pórse en contacto coa profesora da materia (nun prazo non superior a os 10 días dende a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión).

A programación, actividades, puntuacións e pautas para a entrega de traballos escritos colgarase na web (www.euts.es), no apartado da materia, espazo destinado á dispensa de asistencia. O alumnado que o desexe tamén pode solicitálas de xeito presencial.

As actividades iranse colgando e entregando de forma paulatina (segundo a data estipulada). As tarefas que se entreguen fora do prazo estipulado Terán unha penalización si a entrega se realiza dentro dos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada nin puntuada.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.
- TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

ESCENARIOS 1 e 2:

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora

encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas temáticas, aspectos, de maior interese.

ESCENARIO 3:

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico a través de correo electrónico coa profesora encargada, para a clarificación dos temas e tarefas encomendadas, así como, para a orientación bibliográfica específica.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo. Así como revisar periodicamente a web da materia onde se subirán os contidos e material complementario (artigos, novas, etc.).

“PLAN DE CONTINXENCIA”

Metodoloxía de ensinanza

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia, empregarase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, á que o alumnado accede con clave.

ESCENARIO 2

Combínase o desenvolvemento da docencia expositiva e interactiva, en remoto e presencial. As titorías en grupos reducidos realízanse en remoto.

Para as actividades en remoto empregarase MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

ESCENARIO 3

Toda a docencia desenvólvese en remoto, empregando MS Teams, Forms e as ferramentas que pon a disposición a aula virtual da USC e/ou da EUTS.

A docencia é impartida de xeito sincrónico e asincrónico.

O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación

PARA OS TRES ESCENARIOS

A avaliación da materia realizarase mediante a avaliación continua, sendo esta do 100% nas dúas oportunidades.

Dita avaliación continua realizarase a través da participación e da realización de traballos: a) lectura de textos e realización de exercicios sobre os mesmos así como visionado e análise de vídeos, casos, entre outros, b) presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos, c) participación na realización de exercicios participativos e actividades colaborativas, d) actividades de avaliación de aplicación de coñecementos, e) elaboración dun traballo final sobre a intervención con persoas inmigrantes.

A puntuación das actividades de avaliación continua é a seguinte:

- Apartados a), b) e c): 3 puntos (30 %)
- Apartado d): 5 puntos (50 %)
- Apartado e): 2 puntos (20 %)

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 10 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexan eliminadas e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de

cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (lorena@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

G3171445 – Traballo Social no Ámbito da Iniciativa Social (Ferramentas Legais e Organizativas para o Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesor: Luis Barreiro Carballal

Obxectivos da materia

- Coñecer os elementos do funcionamento das organizacións de iniciativa social e os diferentes enfoques de xestión, liderado e calidade nas mesmas.
- Adquirir destrezas de xestión do traballo en equipo, de programación do traballo e colaboración interprofesional e interinstitucional.
- Adquirir capacidades de participación e xestión de entidades de iniciativa social.
- Coñecer e ser capaz de xestionar as formas de participación cidadá.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o traballo social no ámbito da iniciativa social.
- Proporcionar ao alumnado coñecementos teórico-prácticos sobre o funcionamento da iniciativa social en relación aos servizos sociais.
- Afondar no sobre a organización do voluntariado.
- Promover no alumnado (atendendo ao seu futuro profesional) capacidades necesarias para contribuír ao desenvolvemento dunha organización de iniciativa social.

Contidos

1. Evolución e situación actual da Iniciativa Social
  - As orixes históricas das organizacións non lucrativas
  - Xénese e desenvolvemento do concepto de Terceiro Sector
  - Teorías que xustifican o desenvolvemento do Terceiro Sector
  - Principios reitores das organizacións de iniciativa social
  - Sociedade civil e Terceiro Sector
  - Concepto de ONG
  - O debate sobre a caridade e a filantropía
  - A Lei 43/2015 do terceiro Sector de Acción Social
  - Cara ao futuro: os retos do Terceiro Sector
2. As asociacións
  - Rousseau e a lei Le Chapelier: as sombras da ilustración.
  - De la Constitución de Cádiz á lei franquista de 1964.
  - Lei orgánica 1/2002, do 22 de marzo, reguladora do dereito de asociación.
  - Como crear unha asociación?
3. As fundacións.
  - Regulación xurídica estatal e autonómica:
  - Lei 50/2002 de Fundacións
  - Lei 12/2006, de fundacións de interese galego.
  - Como crear unha fundación?

4. O voluntariado

- A irrupción do voluntariado a finais do século XX. O caso español.
- Os modelos ideolóxicos e o voluntariado.
- O asociacionismo voluntario español en cifras
- Lei estatal 6/1996, do 15 de xaneiro e Lei 45/2015, do 14 de outubro, do voluntariado
- Lei 10/2011, do 28 de novembro, de acción voluntaria de Galicia.
- Os códigos de conduta das organizacións de voluntariado
- A xestión do voluntariado dentro das organizacións de iniciativa social
- O voluntariado no sector governamental. O servizo civil do artigo 30.3 da constitución española.

5. O/a traballador/a social e a Iniciativa Social.

- Funcións do/a traballador/a social.
- As relacións do/a traballador/a social coas entidades de iniciativa social.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Fernández Maíllo, G. (Coord.) (2019). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en Galicia*. Madrid: Fundación Foessa.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Alemán, C. e García, M. (1999). *Fundamentos de Bienestar Social*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Álberich, T. (2002). *Guía fácil de asociaciones. Manual de gestión*. Madrid: Dykinsón, S.L.

Álvarez de Mon, S. e Martínez, J. L. (1998). *El Tercer Sector: Retos y propuestas para el próximo Milenio*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Fundación La Caixa (2007). *Buenas prácticas en la gestión del voluntariado*. Barcelona: Autor.

García, J. (2001). *Manual del voluntario*. Madrid: Solidarios para el Desarrollo.

García, J. (1996). El Tercer Sector. *Documentación Social*, 103,11-35.

Gutiérrez, A. (1997). Estado, Mercado y Sociedad Civil. *Boletín de Estudios y Documentación*, 6.

Herrera, M. (1997). Tercer Sector y sociedad compleja. Debate teórico. *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, 5.

Izquieta, J. L. (2011). *Voluntariado y Tercer Sector: Cultura, participación cívica y organizaciones solidarias*. Madrid: Tecnos.

López-Cabanas, M. e Chacón, F. (1997). *Intervención psicosocial y servicios sociales: Un enfoque participativo*. Madrid: Síntesis.

Lorenzo, R. (1996). Las fundaciones y el sector no lucrativo. *Documentación Social*, 103,217-227.

Madrid, A. (2001). *La Institución del voluntariado*. Madrid: Trota.

Martínez, M. I. (2000). *Empleo y trabajo voluntario En las ONG de acción social*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales y Fundación Tomillo.

Montagut, T. (2003). *Voluntariado, la lógica de la ciudadanía*. Barcelona: Ariel.

Pérez-Díaz, V. e López, J. (2003). *El Tercer Sector de Acción Social en España*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Reichman, J. e Fernández, F. (1994). *Redes que dan libertad*. Barcelona: Paidós.

Ruíz, J. I. (2001). El voluntariado en España. *Documentación Social*, 122,67-83.

Subirat, J. (2001). Sociedad Civil y voluntariado: Responsabilidades colectivas y valores públicos en España. *Documentación Social*, 122,41-66.

Tavazza, L. (1995). *El nuevo rol del voluntariado social*. Madrid: Lumen.

Zurdo, A. (2003). *Voluntariado y estructura social: funciones sociales y límites. Las entidades voluntarias de acción social en España: Informe General*. Madrid: Fundación FOESSA.

Competencias

Competencias xenéricas

Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas

Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome si a situación requíreo.

Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións ao obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.

Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinarios e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtiva os posibles desacordos existentes.

Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.

Competencias transversais

Capacidade de análise e síntese
Capacidade de comunicación oral e escrita
Capacidade de razonamiento crítico
Capacidade de compromiso ético
Capacidade de aprendizaxe autónoma
Capacidade de liderado
Capacidade de Iniciativa e espírito emprendedor
Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

Metodoloxía da ensinanza

O profesor encargado da materia deseñará un itinerario formativo que permita ao alumnado coñecer a evolución histórica da iniciativa social, os seus fundamentos legislativos, os principios e valores que a rexen así como as mais relevantes realizacións neste eido. Con este gallo organizarase a aula en diversos grupos de traballo.

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal. As titorías en grupo reducido realizaranse mediante conexión sincrónica en M S Teams.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

Na segunda e posteriores convocatorias dada a dificultade do alumnado para compatibilizar os horarios dos diversos cursos estará exento da avaliación da asistencia ás clases interactivas polo que deberá presentar os traballos alternativos correspondentes xunto co deseño da entidade de iniciativa social á que nos referiremos así como a realización das actividades de comprobación de coñecementos adquiridos. De resultarlle posible ao alumno/a compatibilizar tales horarios poderá, se así o decide, optar pola avaliación da interactividade.

Escenario 1: normalidade adaptada (presencialidade)

A metodoloxía empregada na aula será dobre:

- As clases expositivas consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración máis aló da aula para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.
- As clases interactivas consistirán na realización en aula de casos prácticos propostos polo profesor que faculden ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais sobre as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.
- Igualmente o profesor orientará ao alumnado nas referencias documentais a empregar para realizar os diversos traballos propios da materia. En sesións monográficas o alumnado exporá ante os compañeiros, o contido de tódalas tarefas encomendadas; as intervencións serán avaliadas continuamente.
- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras.
- Realizaranse visitas pedagóxicas a diversas entidades de iniciativa social da zona, preferentemente a aquelas máis emblemáticas nas diversas áreas de intervención.

Escenario 2: distanciamento (docencia mixta: interactivas presenciais e expositivas en remoto)

A metodoloxía empregada será dobre, tanto presencial como en remoto:

- As clases expositivas realizaranse en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams, consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló do tempo de conexión para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.
- As clases interactivas consistirán na realización en aula de casos prácticos propostos polo profesor que faculthen ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.
- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras durante unha sesión interactiva.
- Realizaranse diversas conexións durante a realización das clases expositivas para que actores relevantes da Iniciativa Social poidan compartir a súa experiencia co alumnado da materia (directivos de entidades, técnicos/as de programas...)

Escenario 3: peche das instalación (todo en remoto).

A metodoloxía empregada será exclusivamente en remoto:

- As clases expositivas realizaranse en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams, consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló da aula para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.
- As clases interactivas consistirán na realización en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams de casos prácticos propostos polo profesor que faculthen ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.
- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras durante unha sesión interactiva en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams.
- Realizaranse diversas conexións durante a realización das clases expositivas para que actores relevantes da Iniciativa Social poidan compartir a súa experiencia co alumnado da materia (directivos de entidades, técnicos/as de programas...)

Sistema de avaliación

Escenario 1: normalidade adaptada (presencialidade). Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación continua formativa e realizarase sobre un total de 30 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 5 puntos.
- A elaboración e defensa grupal dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- Ao remate dos temas 1, 3 e 4 realizarase unha actividade de comprobación de coñecementos adquiridos. Dita comprobación de adquisición de coñecementos puntuarase ata un máximo de 15 puntos.

Escenario 2: distanciamento (docencia mixta: interactivas presenciais e expositivas en remoto). Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación continua formativa e realizarase sobre un total de 30 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 5 puntos.
- A elaboración e defensa grupal (nunha sesión interactiva) dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- Ao remate dos temas 1, 3 e 4 realizarase unha actividade de comprobación de coñecementos adquiridos. Dita comprobación de adquisición de coñecementos realizarase mediante a aula virtual da USC e puntuarase ata un máximo de 15 puntos.

Escenario 3: peche das instalacións (todo en remoto). Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación continua formativa e realizarase sobre un total de 30 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 5 puntos.
- A elaboración e defensa grupal (nunha sesión interactiva) dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- Ao remate dos temas 1, 3 e 4 realizarase unha actividade de comprobación de coñecementos adquiridos. Dita comprobación de adquisición de coñecementos adquiridos realizarase mediante a aula virtual da USC e puntuarase ata un máximo de 15 puntos.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de Asistencia a Clases nos Ensinos Adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización e defensa dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordado entre o profesor e o alumnado. O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto co profesor, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 10 días desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas que puntúen, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados polo profesor. Unha vez que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto co profesor para o encargo da tarefa compensatoria.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na *Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións*.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia e a participación nas sesións temáticas presenciais constitúen un dos referentes para que o alumnado de maneira autónoma poida asimilar corpo teórico da materia que en todo momento orientará a aprendizaxe práctica. En caso de que sexa preciso empregar á docencia en remoto resultará moi convinte que o alumnado participe de xeito activo en dita formación buscando sempre a maior horizontalidade posible xerando un espazo (real ou virtual) de debate e mellora continua.

Observacións

Plan de continxencia

Escenario 2: distanciamento (docencia mixta: interactivas presenciais e expositivas en remoto)

A metodoloxía empregada será dobre, tanto presencial como en remoto:

- As clases expositivas realizaranse en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams, consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló do tempo de conexión para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.
- As clases interactivas consistirán na realización en aula de casos prácticos propostos polo profesor que faculden ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.
- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras durante unha sesión interactiva.
- Realizaranse diversas conexións durante a realización das clases expositivas para que actores relevantes da Iniciativa Social poidan compartir a súa experiencia co alumnado da materia (directivos de entidades, técnicos/as de programas...)

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación continua formativa e realizarase sobre un total de 30 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 5 puntos.
- A elaboración e defensa grupal (nunha sesión interactiva) dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- Ao remate dos temas 1, 3 e 4 realizarase unha actividade de comprobación de coñecementos adquiridos. Dita comprobación de adquisición de coñecementos realizarase mediante a aula virtual e puntuarase ata un máximo de 15 puntos.

Escenario 3: peche das instalación (todo en remoto).

A metodoloxía empregada será exclusivamente en remoto:

- As clases expositivas realizaranse en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams, consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao

contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló da aula para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.

- As clases interactivas consistirán na realización en remoto mediante conexión sincrónicas en teams de casos prácticos propostos polo profesor que faculthen ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.

- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras durante unha sesión interactiva en remoto mediante conexión sincrónicas en M S Teams.

- Realizaranse diversas conexións durante a realización das clases expositivas para que actores relevantes da Iniciativa Social poidan compartir a súa experiencia co alumnado da materia (directivos de entidades, técnicos/as de programas...)

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación continua formativa e realizarase sobre un total de 30 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 5 puntos.

- A elaboración e defensa grupal (nunha sesión interactiva) dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.

- Ao remate dos temas 1, 3 e 4 realizarase unha actividade de comprobación de coñecementos adquiridos. Dita comprobación de adquisición de coñecementos adquiridos realizarase mediante a aula virtual da USC e puntuarase ata un máximo de 15 puntos

G3171446 – Tecnoloxías da Información e a Comunicación en Servizos Sociais (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2020/2021

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso - **Sen docencia – Matrícula só repetidores**

Titora: Mª Jesús Castro Neo

Obxectivos da materia

- Coñecer e ser capaz de xestionar as tecnoloxías da comunicación e da información no contexto dos servizos sociais.
- Ser capaz de incorporar os recursos das TIC's no desenvolvemento profesional dos/as traballadores/as sociais.
- Ser capaz de aplicar as TIC's nos métodos e técnicas de planificación, avaliación e xestión da calidade nos servizos sociais.

Contidos

- I.- A sociedade da información e as tecnoloxías da información e a comunicación
- II.- Conceptos, ferramentas e recursos informáticos
- III.- O entorno dixital: o recurso virtual en Servizos Sociais
- IV.- Programas específicos para os Servizos Sociais
- V.- As TIC's e o tratamento de datos persoais

Bibliografía básica e complementaria

- Cuffi, T. (2003). *Manual imprescindible Microsoft Office XP, versión 2002*. Madrid: Anaya.
- Lovillo, A. e Herrera, J.M. (2004). *Office 2003. Un conjunto excelente de herramientas digitales*. Madrid: Anaya.
- Madruga, J. (2004). *Internet*. Madrid: Anaya.
- Mayer, M. e Baber, R. (1999). *Introducción a la informática (Manual visual)*. Madrid: Bélenguer.
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2015). *SIUSS V5. Manual de aplicación informática*. Madrid: Autor.
- Peña, J. e Vidal, M.C. (2004). *Introducción a la informática. Iniciación y referencia*. México: McGraw Hill.
- Prieto, A. e Prieto, B. (2005). *Conceptos de Informática*. México: McGraw Hill.
- Pulido, M.C. e Tamayo, F.R. (2002). *Manual imprescindible de Windows XP*. Madrid: Anaya.
- Sánchez, J.I. e Gallud, J.A. (2004). *Internet. Iniciación y referencia*. México: McGraw Hill.
- Usátegui, J.M. e Zapater, C.E. (1990). *Introducción a la informática*. Madrid: Paraninfo.
- Xunta de Galicia. (2015). *Manual técnico do cuarto nivel do Sistema de Información de Usuarios de Servizos Sociais*. Santiago de Compostela: Autor.
- Real Casa de la Moneda. (2018). *Documentos de identificación*. Recuperado de <http://www.fnmt.es/identificacion>.
- CERES. (2018). *Certificados*. Recuperado de <https://www.cert.fnmt.es/certificados>.

Competencias

Competencias xerais:

- Saber aplicar esos coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atixen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos

proprios

- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía

Competencias específicas:

- Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise y síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de aplicación dos coñecementos de informática
- Capacidade de motivación pola calidade
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de razoamento crítico

Metodoloxía da ensinanza

Materia sen docencia no curso 2020-2021.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia contempla a realización dun exame final escrito, que suporá o 100% da nota global dado que a materia non ten docencia no curso 2020-2021.

No Escenario 1 será presencial, e nos escenarios 2 e 3 farase a través de Forms co apoio da ferramenta técnica MS Teams .

Tempo de estudo e traballo persoal

Non procede dado que a materia non ten docencia.

Recomendacións para o estudo da materia

Non procede dado que a materia non ten docencia.

Observacións

Non procede dado que a materia non ten docencia.

PLAN DE CONTINXENCIA.

METODOLOXIA:

Materia sen docencia no curso 2020-2021

.-AVALIACIÓN:

Nos escenarios 2 e 3 farase a través de Forms co apoio da ferramenta técnica MS Teams.